

' BWC ची 50 वर्षे : ग्लोबल साऊथ साठी जैव सुरक्षेला बळकटी' या विषयावर आंतरराष्ट्रीय परिषद (01 - 02 डिसेंबर 2025)

01 डिसेंबर 2025

जैविक शस्त्र करार (BWC) च्या अंमलबजावणीच्या 50 व्या वर्षपूर्ती निमित्ताने परराष्ट्र मंत्रालय द्वारे 1-2 डिसेंबर 2025 रोजी नवी दिल्ली येथे '50 वर्षे BWC: ग्लोबल साऊथ साठी जैव सुरक्षेला बळकटी' या विषयावर आंतरराष्ट्रीय परिषद आयोजित करण्यात आली. परराष्ट्र मंत्री डॉ. एस. जयशंकर यांनी उद्घाटन सत्रात 80 हून अधिक देशांतील वैज्ञानिक तज्ज्ञ, धोरणकर्ते आणि राजनयिक तसेच आंतरराष्ट्रीय व प्रादेशिक संस्थांचे प्रतिनिधी तसेच भारतातील शैक्षणिक संस्था आणि उद्योग क्षेत्रातील प्रतिनिधींशी संवाद साधला.

2. EAM यांनी जैविक शस्त्र कराराच्या (BWC) पूर्ण आणि प्रभावी अंमलबजावणीसाठी भारताची प्रतिबद्धता अधोरेखित केली. भारताच्या आजवरच्या स्थिर प्रसारबंदी भूमिकेचा उल्लेख केला. त्यांनी सहभागींच्या समोर BWC च्या संदर्भात विज्ञान आणि तंत्रज्ञानातील जलद प्रगतीमुळे निर्माण झालेल्या नव्या आव्हानांवर विचार करण्याचे आवाहन केले. त्यांनी उच्च-जोखमीच्या घटकांची ओळख, द्वि-उपयोग संशोधनावर देखरेख, देशांतर्गत अहवाल व्यवस्था, घटना व्यवस्थापन आणि सतत प्रशिक्षण यांचा समावेश असलेल्या राष्ट्रीय अंमलबजावणी आकृतीबंधासाठी भारताच्या प्रस्तावावर प्रकाश टाकला. त्यांनी नोंदवले की, भारताचा वार्षिक निःशस्त्रीकरण आणि आंतरराष्ट्रीय सुरक्षा विषयक फेलोशिप तसेच ITEC अंतर्गत UNSC ठराव 1540 आणि स्ट्रॅटेजिक ट्रेड कंट्रोल वर चालणारा क्षमता विकास कार्यक्रम हे जागतिक प्रसारबंदी संरचनेत भारताचा योगदान अधोरेखित करतात.

3. आपल्या बीज भाषणात, डॉ. समीर व्ही. कामत, अध्यक्ष, DRDO आणि सचिव, DDR&D यांनी नोंदवले की भारत "बायो-सुरक्षित भारत" या दृष्टिकोनास प्राधान्य देतो – हा एक असा चौकट आहे ज्यात 'वन हेल्थ', बायो-डिफेन्स आणि बायो-इकॉनॉमी यांचा समावेश असून तो आत्मनिर्भर भारत आणि व्हिजन 2047 अंतर्गत येतो, आणि हा "बायो-सुरक्षित जग" साकार करण्यासाठी ग्लोबल साउथ सोबत भागीदारीचा प्राथमिक टप्पा ठरेल. त्यांनी तंत्रज्ञान, प्रशिक्षण आणि क्षमता विकासावर सहकार्य करण्याबाबत भारताची इच्छाशक्ती व्यक्त केली, ज्याद्वारे सामूहिक आत्मनिर्भरतेची ताकद मजबूत केली जाईल.

4. भारत सरकाराचे मुख्य वैज्ञानिक सल्लागार, प्रा. अजय कुमार सूद यांनी भारताने एकात्मिक राष्ट्रीय वन हेल्थ मिशनला दिलेल्या प्राधान्यावर लक्ष वेधले, हे एक संपूर्ण सरकार आणि संपूर्ण समाजाचा दृष्टिकोन असलेले चौकट आहे. जे मानव, पशुधन, वन्यजीव आणि पर्यावरण आरोग्य यांना जोडते. तसेच

बायोसुरक्षा, बायोसुरक्षा उपाय, निरीक्षण, क्षमता विकास आणि समुदाय सहभाग यांना एकसंध राष्ट्रीय व्यासपीठात एकत्र करणारी परिसंस्था तयार करते.

5. संयुक्त राष्ट्रांचे उप-सचिव आणि निःशस्त्रीकरण प्रकरणांसाठी उच्च प्रतिनिधी श्रीमती इझुमी नाकामित्सू यांनी व्हिडिओ संदेशाद्वारे भारत सरकारचे BWC ला दिलेल्या दीर्घकालीन समर्थनाबद्दल आणि परिषद आयोजित केल्याबद्दल आभार मानले. त्यांनी पुढील पत्रास वर्षातील आव्हानांना तोंड देण्यासाठी BWC सुसज्ज असणे आवश्यक असल्याबाबत बोलले.

6. आज परिषद उद्घाटन दरम्यान, परराष्ट्र मंत्री (EAM) यांनी भारतातील बायो-निगराणी, जैव-तंत्रज्ञान, निदान, उपचार आणि रोग निगराणी तसेच संबंधित क्षेत्रांसाठी डिजिटल तंत्रज्ञानातील क्षमता प्रदर्शित करणारे प्रदर्शनही पाहिले. हे प्रदर्शन सरकारच्या विविध विभागांद्वारे विकसित केलेल्या उत्पादन आणि उपाययोजनांच्या यशोगाथा प्रदर्शित करते, ज्यात DRDE, CSIR, आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय, बायोटेक्नॉलॉजी विभाग-BIRAC, ICMR आणि पशुपालन विभाग तसेच त्यांच्या खाजगी उद्योग भागीदारांचा समावेश आहे. ICMR BSL3 लॅब आणि DAHD मोबाइल पशुवैद्यकीय युनिट हे प्रदर्शनाचा भाग असून सार्वजनिक आरोग्य तयारीत भारताच्या नवकल्पनांचे प्रतिनिधित्व करतात. जगभरातील देशांना महामारीसंदर्भातील सहाय्यासाठी भारत सरकारच्या 'व्हॅक्सीन मैत्री' उपक्रमाचेही प्रदर्शन करण्यात आले आहे.

7. पॅनेल चर्चामध्ये विविध प्रादेशिक संदर्भातील बायोसुरक्षेच्या आव्हानांवर आणि विद्यमान धोरणे व संस्थात्मक चौकटीतील उणीवांवर विचार केला जाईल. हे क्लिष्ट बायोसुरक्षा आणि बायोसुरक्षा-संबंधित समस्यांवर मात करण्यासाठी "वन हेल्थ" दृष्टिकोनाच्या महत्त्वावर चर्चा करतील. लक्ष केंद्रित राहिल आंतरराष्ट्रीय सहकार्य पुढे नेण्याच्या शक्यता आणि जागतिक स्तरावर, विशेषतः ग्लोबल साउथ बरोबर, बायोसुरक्षा भागीदारी मजबूत करण्यावर.

8. तज्ज्ञ डिजिटल प्लॅटफॉर्मचा वापर करून एका संकट परिस्थितीच्या प्रत्यक्ष सिम्युलेशन उपक्रमातही भाग घेतील.

नवी दिल्ली

01 डिसेंबर 2025